

MARCZIUS TIZENÖTÖDIKE.

Csőtörtők

222. szám.

Pest, november 30. 1848.

Nem kell táblabíró politika.

Tegnap számunkban mindjárt az első cikk elején „előre Gyulára szaladtak” hibásan áll, e helyett előre Gyuláig haladtak.

Pest, november 30.

Keletről ismét rossz hírek, seregeink a boldogtalan országot éjszak felől is odahagyták. Katoná Miklós Nagybányán huzt össze magát s tizenhat ágyújával erős állást vőn.

Nem tudjuk, lesz é ideje a historiának visszatérni e napokra, melyben a legiszonyosabb gyávaság szájtátiság és árulás között egy országot elvesztettünk, mert ennek leírása a végtelenségig terjedne.

A székelyekről egy szót sem tudunk. Erdélyben e perczen, az úgy nevezett partiumokon kívül, semmi sincsen kezünkben.

E mellett még rettegnünk kell Mármarosért is, mert nem igen halljuk, hogy azon vidéken valamely komolyabb ellentállásról intézkedés volna téve.

Csak rajta, adjuk oda még a marmarosi sóaknákat is.

Kormányunk Erdélyre nézve azonnal sietett intézkedni. Vai Miklós és Baldacci el vannak csapva. Mi ezt három hónap előtt naponként hasztalan kiabáltuk.

Bem general minden erdélyi hadak fővezérévé neveztetett, s ma reggel el is indult Pestről. Czecz őrnagy pedig a táborokar élén fog működni.

Andrási Gyula elnöklete alatt háromtagu bizottmány megyen le, mely átaljában a Királyhágón túli reactionarius lázítókat által gerjesztett katonai, s oláh népfelkelés indítóit ellen vizsgálatot s rögtöni ítéletet fog tartani.

Pest nov. 30.

Szinte képzeljük, hogy különösen vidéki olvasóink mennyire kíváncsiak tudni azt, hogy tulajdonképen mi nemü akadályok lehetnek azok, melyek mind eddig meggátolák azt, hogy Magyarországnek egy annak rende szerinti, minden kellékkel ellátott kormánya legyen.

Megvalljuk, erre magunk is kíváncsiak volnánk rá jutni, pedig itt Pesten az ember többet hall mint a vidéken.

Mi azt hisszük, hogy itt két féle akadályok lehetnek, az egyik rendü akadályok azok, melyeket az illetők elmondanak, a másik, melyet el nem mondanak.

És úgy e komor őszi időkben kályhánk mellett, vannak perczek, melyben azt hisszük, hogy a valódi akadályok tul nyomólag azon nemüekben

keresendők, melyet az illetők restelnek elmondani.

Tudni illik vannak egy némelly emberek, kik azon térre, melyen most állunk, úgy jutottak be: mint Pilátus a credóba.

Pedig az ilyen emberek azok, kikért a historia bizonyítása szerént a hazák elvesznek, a népek boldogtalaná lesznek.

Az utóbbi pozsonyi országgyűlés óta nemzeti ügyeink menetében két fő stadiumot lehet megkülönböztetnünk. — Az első a Bathyáni féle áldástalan korszak, a másik a honvédelmi bizottmány uralkodása.

A Bathyáni féle ministerium alatt a félénkebb rész reitenetesen óvakodott valamely foglalást tenni, sőt oda engedte az ellenségnek martalékul legféltettebb érdekeinket, nehogy valamiként az osztrák ministerium ránk megaprehendájon. Ezen politikának gyümölcsei e perczen szájunk izét teljesen betöltik, kedves egészségére legyen a magyarnak.

Ki hitte volna, hogy most a honvédi bizottmány idejében is volnának egy némellyek, kik azon hunyászokdó politikának egy második kiadását szeretnék megkísérteni.

Beszéljünk őszintén, épen úgy, mintha a mi prenumeránsaink egyenkint látogatnának meg minket, s mindeniknek négy szem közt mondanók el azt, mit mi, kik amolyan kályha mellett ülő politikusok vagyunk, gondolunk és sejtünk.

Mi azt hiszük, hogy némelly emberek nagyon megijedtek az olmtüzi chemicusok azon szerétől, mely a Wiener Zeitungban Pulver und Blei néven fordul elő.

Ezt ők el akarják kerülni, hanem úgy járnak, mint a ki télen hófúvásban utazik, akaratlanul oda megy vissza, honnan kiindult.

Ezen boldogtalan emberek erővel el akarják megekkal hitetni, hogy a dolgok még nincsenek egészen élére állítva. Nem gondolva meg, hogy az ellenség teljes elhatározottsággal működik ellentünk, mi pedig loyális és himéletes pofákat tanulgatunk be öltözö tükreink mellett.

Ez a jámbor loyális szulte azt, hogy váraink egy része a gonosz kezébe került. Vai Miklós Erdélybe elrabolta a legdrágább perczeket, e miatt szaladt el Jellachich és Simunic, hogy azokra ne is térjünk vissza, mint engedték a rác és horvát mozgalmakat teljes erőre kifejleni.

Ezen félkengyelü politika jelensége az, hogy kormányunk nem tud megalakulni.

Pedig vigyázzanak magukra azok, kiket illet, ezen lelketlen tétovázás az, mi egyedül e hazát, melynek védelmére a ségedforrások még alig kezdtek megnyitvatni, elveszthetik.

És ha a haza elvész, a kétségesskedők, s félszabályok emberei csak úgy fognak halálra hur-

czoltatni, mint azok, kik a teljes, nyilt erőszak ellen — teljesen nyilt erőszakot akarnak használni.

Azon embereknek álljon intő például Messenhausert! —

A reactio ismerte e férfit, még inkább vette használatba, mind azon előnyöket, melyek részére estek akkor, midön a bócsiek csupa loyálisból tenérdek önvédelmi forrást érintetlenül hagytak.

És a reactio Messenhausert agyon lövette. Az igaz, hogy a világ az agyonlövetés után azt itéli, hogy Messenhausert egész lelkével a democrata párthoz tartozott, de feledik, hogy az olyan fajta emberek mint Windischgrätz először telhetlenek, másodsor implacabilisek.

A reactio csak markába kaczag, midön a félszabályu emberek velök coquettirozgatnak, de ha győztek, nincs kegyelem nálok sem egyiknek sem másiknak.

Ők az kívánják, hogy a ki félénk, adja meg magát, a ki velök coquettirozik, legyen világos áruló.

Ők agyonlövetik azokat is, kiknek árulási működéseiket keveslik, ők feltétlen alávétést kívánnak, a ki nem tart egészen velök, ha mindjárt jeleket is adnak, hogy szeretnének átugorni, a győzelem után egy sorsot várhatnak a többiekkel.

Gondoljuk meg ehhez azt is, hogy csak a félszabályu politika ölhet meg minket, s azért a félénkek gondolják meg mit tesznek.

Pest, november 29.

Hogyha én képviselő jelöltül akarnám magamat valahol felajánlani, így szólanék:

Polgárok!

Én ohajtanék képviselőtök lenni, de mielőtt bizalmatok nyilatkozatát részemre felszólítanám, feltárom előttetek eszmeimet a főczél iránt, melyre törekedni gyenge tehetségeim egész erejével fogok, s megmondom a főszközöket, melyek által e czél elérhetni erős meggyőződésemm.

Én akárom, hogy Magyarország egy független, önálló szabad hatalom legyen.

Akárom, hogy a szabad Magyarhonban az ipar és művészet, — a nemzeti gazdság és jólét ezen két hévmérő — felvirágozzanak.

Akárom, hogy e hazának tekintélye legyen künn, mint elégaltsége benn, s fővárosa a nemzeti jóllétnek legyen tárháza, honnan mint tüzpontból szórja sugárait a mivelttség és szabadság; s hova tisztelet-érzettel térjen be az idegen utazó felkiáltva „köszönöm néked istenem, hogy ismét egy szabad, nemeslelkü nemzetnek nagyserü fővárossát hagyád megösmernem!”

Ez a czél, melyet mint hazámnak, csekély tehetségű, de hű fia elérni ohajtok.

És pedig.

Midőn, a historia általános bizonyítása szerint is, a népek boldogságának legnagyobb akadályai egy nemzet függetlenségének legmegátalkodottabb ellenei, s egy ország szabad önállóságának legmakacsabb és gyalázatosabb orgyilkossai mindenütt és mindenkor a királyság, annak sycophanta környezete volt; és midőn.

Főként magunkra térve, szellemi hátramaradásunk, pirító vakságunk, a gazdag földnek szegény termése, az ipar- és üzlet kedv-hiánya, csupán és csak egyedül az ausztriai uralkodó királyi háznak magával mindenben következetes maradt szellemölő és testgyilkoló politicájából veszi kutforrását: ezekenél fogva

Az eszköz, melly által a fennebb ohajtottakat elérhetőnek vélem, áll.

Először, az ausztriai lotharingi háznak a magyar királyi tronusról száműzetésben, és

Másodszor ezen megüresült — de a srüntelen benne fészkelt ármányos gazságnak mérges moschussától kitisztíthatatlanul átjárt — tronusnak feldöntésében.

Csak így hiszem Magyarország szabadságát, függetlenségét, anyagi, mint szellemi felemelkedését, szóval, boldogságát elérhetőnek.

Ha ti is így gondolkodtok, polgárok, úgy válasszatok képviselőket engemet, ki maradok republicanus polgártársatok

Csenátoni.

Zrínyi-utczai levelek.

III.

Barátom Berti!

Mulandók ez élet gyönyöre, mint a táblabírói bizalomszavazás, s az idő kérlelhetlen vaskeze lerombol mindent.

Igy hullott össze „Roma s erős Babilon!” s lőn vége az én — Zrínyi-utczai leveleimnek, habár nem annyira a sors mostohasága által is, mint azon okból, hogy — más utczába költözém.

Isten veled hát szürkére pettyegtetelt volt szobámnak most is létező fala, mellyen — ha még 24 órával tovább ott maradok — bizonyosan lyukat néztem volna! s mély sohajtásaim gőzfürdőtől tátongó repedéseket nyerél, tán hasonlóképeül szívemnek, melly a csucsai szorosokhoz hasonlít, hova közelebről az urbanus erdélyi tábor visszavonult.

Na de végy erőt magadon gyenge kedély, s ne hullamozz bánatodban, mint az angol királynői galuska a barna levesben.

Zu guter letzt, a nagy dolgokról fogok néked szólani, s kezdem legelőször is

Nagy Váradon, hol — mint mondják — az erdélyi menekült aristocrazia letelepedett. Istenem, istenem! mennyire tudnók sajnálni — minden büszhödt gögje és nevetséges Kolibradosi pöffeszkedése mellett is — a magyar nyelvű casteot — ha... ha volna rajta mit sajnálni.

De árva lelkünkre mondjuk: nincs.

Mennyit mondtuk, mennyit predicáltuk viszszaletszést és gúnyt aratva, hogy vigyázzon magára a volt Erdélyi aristocraziaja, nehogy a multak büneiért keservesen kelljen lakolnia!

Mennyiszor ismételtük, hányszor intettük, hogy nepolisticus hivatalvadászataiért ne áldozza fel az egyetértést, melly a magyar elemnek diadalára — annyi idegen elemek gaz ármánykodásai közt — az élet feltételét tevő. Hiába, hiába volt minden szava lapodnak, hiában minden intése az anyahon annyi igaz fiainak.

Az új szabadság, egyenlőség és testvériség szent eszméje nem hathattak az erdős kis ország bércein keresztül, s a függetlenség örömnöpe ott csak egy cocardás botorságban parodiáztatott.

És uram, annyira megromlott volt vére ama fajnak, mikép utolsó időkben, midőn a veszély nyakukra nőtt, midőn az ár hullámai már fejük fölé csapkodtak, még ekkor sem ébredének fel, s magok sem levén képesek körükből egy vaskaru kormányost előállítani, másnak — mint ők hívék — alattuki osztálybelinek felemelkedését is lehetetleníték.

Mit egy roturier egy parvenue vezesse a győzelemre a fejedelmek ivadékait! Soha, Soha!

„Mit, hát ti vargák, egy bárót mertek fogva tartani?” kérdé egyikök, a Baldaccit fogva tartó népet, amannak szabadtására rohanva.

És elvesztek nem roturier, de magok által, s hazátlan vándorok lőnek, nem parvenuek, de saját hibájuk miatt.

És most Nagy-Váradon vannak, s ez az egész nagy baj, mert félünk, hogy a cholera a királyhágón innnen fog dühöngeni.

A másik nagy dolog pedig

Radnótfai Nagy Sámuel.

Az ur isten tudja, hogyan jut némelly ember a zsarnokság kegyébe.

Mert hogy az eszes gaz, pártfogást nyer, hogy a ravasz hizelgő kegyencz lehet, hogy a merész gyalázatoság, királyi kegyelemre találhat, ezt értem; de hogy egy buta, szűkeszű és gyáva egyén mikép kedveltetik, még maga az absolut királyi a lacsonyság által is — ezt meg nem foghatom.

Ezért Radnótfai Nagy Samuelnek nagy kegyelembeni léte előttem mindég nagy társny volt.

De te barátom nem is tudod, ki ez a Nagy ember!

Oh! nagy marha ez a Jósikák istállójában, mellyhez képest az Augiase drawing room lehetett.

Fejét oly magosan hordja, mintha mindég kötelet keresne, és oly hegyesen jár, mintha már felfelé huznák.

Ez a nagy ember barátom igen szép szerepet játszott a néhai cancellar elő excellentiája mellett, kerített neki lelket (utriusque generis), játszott balondot, de nem par pure complaisance, hanem mivel esze úgy sem volt, kártyázott vagy lerészegedett kedvéért, wie er gekommen ist, szóval megtéteté magát Hofrathnak.

S még is panaszkodtak mellette.

Hogy eddigelő róla soha nem emlékeztem, oh mert Mákvirágaim becsét tönkre silányítani illy nemtelen koró által nem akarám, s hozzá illő nevezetet pedig, melly alatt besorozhattam volna, még nem találtam.

Most is csak azért említém őt, mert nagy

dolgokról beszélénk, de főkép azért, mert a volt erdélyi aristocrazia jellemzésére igen jó tudni, hogy általa az illy nagyság is antichambre-oztatott és cajoleroztatott.

Természetes, hogy a cancellar napjának lehunytával ezen satelles is eltűnt, s alkalmasint az inspruki és olmüzi konyha körül kuktáskodott. —

Was hängen muss wird nicht ertränken!

Ez vigasz Radnótfahy Nagy Samuelre nézve, mint Telebe barátunk nevét irni szokja.

S minthogy két illy nagy dologról szóllottam megbocsátsz, ha levelemnek se füle se farka nincs s azt így minden igaz ok nélkül egyszerre bevégezem, s ezen bocsánatot annyival inkább reményelem, minthogy éppen most akad kezembe a Wiener Zeitung nov. 25-ki száma és a bennefoglaltakból egy kivonatott adni szép olvasnóinknek el nem mulaszthatom, mert felséges dolgok vagynak benne. Adieu.

Csenátoni.

Honvédelmi nézetek.

II.

A camarillának meghódításunkra kettős terve van. —

Bellázasztás által emberre, élelmezésre s jövedelemforrásra szert tenni, és hogy mi a lázadás elnyomására ne fordíthassuk fegyveres erőnket, ő pedig több felől lázadást éleszthessen, s magát egy vagy több helyt is megfészkelhesse, s valamerre Budapestre vergődhessek, most is, majd amaz oldalról véletlen becsapással lépni meg bennünket, s kénytelenek legyünk csekély fegyveres erőnket, vagy még gyengébb csapatokra osztani, vagy egyik ország széléről a másikra küldözgetni.

E tervet egészen kell meghiusítani, mi csak úgy lehet, ha az ország minden szélén elegendő sereget állítunk, mert így a Simonics és Jellacsich féle szerencselovagok előt az ut és nyílás el lesz zárva, s nem kell a seregnek mindig az ország egyik szélétől a másikig barangolni, és a bolla-zongók is el lesznek minden külségségtől zárva, s magoktól észre térnek, ha pedig nem, a sereg seregek ellenök.

Azt sem hagyhatjuk ki számításból, hogy a Habsburgok valamelyik külhatalmat könyörre s segedelemadásra indíthatják és nekünk az esetre is készen kell lennünk. *)

Mennyi legyen egy egy sereg száma? attól függ, mellyik oldala kíván az országnak természeti fekvésénél fogva, a bellázadás, vagy kül-ellenség miatt több vagy kevesebb erőt. De mindenestre mindenik olly szám legyen, melly magában is megfelelhessen bármelly ellenségnek.

Százezeren alól alkalmasint egy sem lehet. Ezen felül mindegyik szám a leküzdendő nehézségek arányában neveltessek.

Keleten székely atyánkfiaira úgy hiszem még számolhatunk.

Természetesen a déli seregnek legszámo-

*) E cikk írása után jött hírlapokban az Osztrák Porosz, Oross szövetség. V. A.

sabbnak kell lenni, mivel a déli oldal leghosszabb vonal, s ott legtöbb baj van: a déli sereg három külön tisztre oszthatnák.

Működését kezdje meg egyik Tól- és Horvátországban, két felől Péterváradtól és Varasdtól Fiuméig, s le Dalmatországban, melyet nem hagyhatunk Osztriának, Opusig, a másik a Banátban, a harmadik a királyhágontul kerület déli része felé.

Ha a déli sereg 200 vagy 300 ezerből is állanak: akkor is összes haderőnk legfeljebb 600 ezerre menne.

Ennyit legkisebb megerősítés, a földművelés, és ipar hátramaradása nélkül kiállíthatunk. Mert a népesség $\frac{1}{4}$ része fegyver fogható, s még akkor is elég marad földművelésre: így pedig, ha a hon függetlensége mellett buzgók száma csak 10 millió volna is, az összes számnak csak mintegy $\frac{1}{10}$ része vételnék igénybe, s még a fegyverfoghatóknak is $\frac{3}{4}$ része marad hajlékában, kik a szántást vetést végezhetik, ipart űzhetnek, a tudományokat, s művészetet művelhetik, s a hadseregből elvérzendőket pótolhatják, és vég szükség esetében tömegestől felkelhetnek.

A haza jelen helyzete ennyi sereget mulhatlanul megkíván.

A keleti s déli oldal teljes lázadásban és a camarilla hatalmában van.

Nyugoton jelentékeny sereggel áll Windischgrätz, s ha be nem ut is, de sergünket ott schakban tarthatja, s délre és északra segítséget küldhet. —

Északról lázitanak a galaták, s ha a camarilla ott zsoldos katonákat nem tudna is összeszedni, ezekkel kísérti meg a beütést.

Bár a telet békével kihuzánk is, de tavasz nyíltával bizonyosan elkezdődik a legtragicusabb szindarab első felvonása, s nekünk körös körül élet halálra kell vivnunk.

A haza védelmére inkább feleslegesen és többet, mint kevesebbet tegyünk.

Ha a karloviczi zendüléskor, s a horvát pártütés hírére tüstént lehető legtöbb haderő vonatott volna össze, vagy csak a honvéd toborzás nem záratott volna be, s Zágrábba egy pár ezer magyart; ha pusztá kézzel is küldtünk volna, rögtön készen lettünk volna a rácokkal, a temesi és aradi várak nem volnának zsvány fészkek. Puchner és a százsok meghunyászkodtak volna.

De mi helybélnek véltük a bajt, a százsok megszegett királyi eskü szentségében biztunk, s a simogatásoknak hittünk, s a vészre figyelmezteteket kineveztük.

Most már nyíltan áll előtünk a camarilla és dynastia tervei; a reactio bitang zsoldosai learczozott képüket mutogatják.

Hanem már olly általánossá is vált ám a baj, hogy részletes orvoslással semmire vagy igen kevésre mehetünk, vagy elmetszés, vagy mély sebhelyek s talán halál lesz a vége.

Váradi Antal.

Sz. Somlyó november 21.

Hívtalan vendégként nyitok be önhöz, de bossásson be, nem üres kézzel jövök: viszek hű és körülményes tudósítást azon (még most meg nem

keresztelhettem) eseményekről, melyeknek Kolosvár e napokban színhelye volt, és viszem hódolatom fehér lobogóját Marcius tizenötödike politikájának.

Lehetlen eddig nem tudni önnek, hogy Kolosvár föladta magát Urbánnak. E senki által nem is álmódott esemény híre úgy hiszem villanyszikraként hatotta át az egész országot; szétvitték a kolosvári szerencsétlen kivándorlottak. Igen, de ez esemény csak így szárazon leírva egy borzasztó anachronismus, de tudnunk kell a körülményeket.

Sergünk az Urbánét megverte, ha nagy számban keresnék vigaszt; azt írám: pocskéká tette; és Kolosvár mégis capitulált.

Nov. 16-án dél táji híre jött, hogy Urbán Apahidáig érkezett (másfél óra Kolosvárhoz). A vészharang azonnal megkondult, a lármadobok peregtek s a város kebelében levő fegyveres erő összesereglett.

Összesereglett — ez alatt azt értse ön, hogy jóllehet harmadnapal előbb egy szerencsétlen találkozásunk volt Urbánnal Szamosujvárnál és így csak számíthatunk rá, hogy Kolosvár felé jő, egy kis recognoscirozásnak gunyolt séta lovaglásán a szomszéd faluig, s a fegyveres erő jelentékeny részének olly tájakra, honnan ép elmével lehellen volt ellenséges megtámadástól tartani, elhelyezésén kívül semmi, sem czélszerű előőrség felállítására, sem kémkedés, sem táborba-szállás nem történt. Összesereglett tehát a fegyveres erő s esti 7—8 óráig valahogy elállomásozták.

Baldacci fővezér délután néhány perczig látta ugyan magát a sereg közt, de csak hamar haza ment, magához hivatván a törzstiszteket haditanácsra.

Ez alatt a nép a városház téren és utcákon roppant tömegekben csoportozott késznek nyilatkozott védni a várost utolsó csepp vérig, halált kiáltott az áruló és annak fejére, ki feladásról szót mer tenni.

Groisz főbíró egyszer kiáll a városház erkélyére s olvasni kezdi Urbán levelét, melyben a város feladását, Puchner által meghatározandó pénzösszeg fizetését, sergeinek nyolcz napi élelmezését, a honvédekhez átállott sorkatonák s némely általa később megnevezendett férfiak kézbeszolgáltatását kívánta; ellen eselben a várost bombázással fenyegetvén. Ekkor két lövés történt a főbíróra, de mint mondják, csak egyik golyó surolta el arcát egy kissé.

A nép dühe folyvást növekedett. Sejtette, hogy el van árulva. Vay szállására rohant, kihurcolták, löttek rá, kiáltották: „vezéreljen minket, védni fogjuk magunkat halálig.“

Míg ben a nép dühöngött, Szamosfalvánál folyt a csata felgyújtott épületek és kazlak világánál. Mindjárt kezdetén egy ágyus lovunkat (ágyúink minden előőrség nélkül úgy voltak felállítva, hogy tűzeink előadása szerint már csak néhány lépésnyire volt az ellenség, mikor észrevették) Urbán golyója lelötte, a többi lö összebokrosodott, szerszámaikat elszaggatták s tovaszáguldottak. Erre a tüzerok rögtön fogtak, lóhalálában keresztül vágattak a városon és meg sem állottak Gyaluig. Ötven Kossuth-huszár fedezetök, néhány gyalog honvéd a kaszárnyából, s egy csoport szabócsi láncos is vonult utánok.

Egy ütleg ágyú tehát elszaladt, de azért folyt a csata. Egy osztály honvédünk Bánfi János és Bethlen Olivér vezetése alatt s Kossuth-huszáraink Makrai százados és Szentgyörgyi hadnagy alatt löttek, vágták és kergettek az ellenséget, míg csak nyoma volt a környékben Urbán féle emberének éji 12 óra tájig.

A győzelem után sergünk egy szőlőhegy alatt robogó tábori tüzek közé pihenni ült; a városi polgárság nyugodtan hajtotta le fejét édes álmoknak s egy pár óráig boldogok voltunk.

Csak egy pár óráig, mert éjjél után 3—4 órakor „elvagunk árulva“ „a város föladta magát“ sat. hangzott mindenfelé az utcákon s az öszves fegyveres erő vonulni kezdett ki a Várad felé vezető utvonalon.

Szívszaggató jelenet! A boldog álmadozásiból fölriasztott nép, nem birt magához jönni, nem tudta, mi történik. „Fusson, kinek merre lehet“ ezt kiáltotta mindenki s öntudatlanul ölelte föl gyermekeit, s a mit lehetett házi szereiből. Az ut néhány percz alatt el volt lépve fegyveres csapatok s menekvő népségtől.

A főbíró s kormányzékai tanácsosok fehér lobogóval Szamosfalva felé indultak Urbán elébe.

Sergünk B. Hunyadon összeszedte magát, s jelenleg a körül fekvő helységeken van elszállásolva.

Ez az esemény történeti vázlat. Most már megírom önnek, mikép itt a legégrekiáltóbb árulás működött.

Ki az áruló?

Személyeket nem tudok megnevezni; de elősorolok, némely körülményeket, s azokból talán kiokulunk.

Baldacci volt a fővezér. Ezen emberről azt állítják, hogy jó akarat nem hiányzik nála, csak képtenség.

Emlitém fenebb, hogy Szamosujvárnál is Urbánnal volt egy szerencsétlen találkozásunk nov. 13-án. Gyönyörű erő ment ide ki Kolosvárról Urbán elébe. Urbán saját nyilatkozatából s az elfoglalt Dézsen és Szamosujvárt tett intézkedéseiből, tudta mindenki, hogy neki csak 1500 sorkatonája, három vagy talán négy rongyos ágyúja volt, s aztán a számításba alig jöhető oláhtömeg. Azt hittük, hirmondója sem marad. Csalódtunk. Sergünket, két napi folytonos esőtől elázottan, fázza, éhen és fáradtan egy percznyi pihentetés nélkül, neki vezették Urbán táborának, mely Szamosujvár mellett egy dombon ordóttól fedezve volt igen biztos positiót. S volt is ideje magát rendbe szedni, mert fővezérünk, nem tudom mi okból, Szamosujvár felé közeledve három ágyulövést tettetett golyó nélkül.

Csatár lánczot alakítottunk, s embereink meglehetősen állva a tüzet, haladtak egy hegyen föl-felé. Egyszerre csak ágyúink, a nélkül, hogy egyellen lövést tettek volna, álláspontjokról visszafordulnak. Erre nemzetőreink egy része megremül s hátat fordít az ellenségnek; utána az egész sereg. Nem volt ember sehol, ki rendbeszedje s így a legnagyobb zavarban szállingóztak vissza Kolosvárra.

Veszteségünk semmi. Még csak kabátját sem érte golyó senkinek közülünk.

Tűzeink azt mondják: meg volt tiltva az ágyúzás.

E csatavesztés (vagy jobban mondva, mert csata nem volt, sikertelen kísérlet,) víz volt az ármánykodók malmára. Egy nappal előbb Kolosvár népe isten szabad ege alatt esküt tett, hogy a ki feladásról mer szólni, agyon lövi. Csata nélkül tehát nem lehetett a feladást megkísérteni, mert így okoskodának az árulás czinkosai, hogy majd a boszús nép széttépdi őket.

Azt hitték, a szamosújvári hadjárással lehangolta Kolosvár népét s maga kiáltja ki a feladást. Csalódtak. Baldacci szabadkozott a fővezérség ellen. Mind hiában. A nép lelkesedése folyvást nőtt, kivált miután a derék hajduk, a bihari és szabolicsi nemzetőrök érkezésével erőnk tetemesen növekedett. Baldacci kénytelen volt megtartani a fővezérséget. Kolosvár népe újra megesküdött, hogy gyávan nem adja föl magát. Tehát ismét csatáznunk kellett.

És most a legkiszámítottabb ördögi kísérletek történtek arra, hogy e csata is inkább csak nő- és gyermekijesztő feuerwerk legyen, mi közben a capitulatiót keresztül lehessen vinni.

Azon, egyébiránt üdvös gondolatot, hogy végszükség esetében fegyveres erőnk vonuljon ki Várad felé, saját hasznukra zsákmányolták ki a gaz árulók. Már a csata előtti napon gyalog, lovas és tüzér honvédseregünk oda volt izgatva, mikép készen állott mindenki az indulásra, mert mint mondták, Kolosvárt ármány [üzi játékát, a város föladata magát stb.

A fegyveres erő jelentékeny része, mint fennebb is érintém, oly pontokra volt elhelyezve, honnan, a mellett, hogy tétlen hevert, figyelemmel sem kísérhette a dolgok folyamatát.

Hogy a rémítés inkább sikerüljön, az ütközetnek éjjel kelle megtörténni.

Ágyúinknak ismét tilos volt szólni s mi történt velök, már eladtam.

És seregünk mégis győzött. Az ellenség sorai úgy hullottak, mint kasza előtt a fűszál, a nélkül, hogy részünkről csak egyetlen embervesztés állana hitelesen bebizonyítva. Csak látta volna ön a sok hadi zsákmányt, mit harcosaink a sötét éj daczára elhozhattak. Soknak volt két puskája fehér szíjjal, mi tanusította, hogy ellenségtől került; láttam honvédeinken két köpenyt, mellyeknek egyike leölt polgártól került, Kossuth-huszáraink oldalán, az övéken kívül, egy egy chevauxlegers kard is lóggott; láttam gyalog honvédet chevauxlegers-lovon; igen soknak bornyujja volt, mi honvédeinknek nem szokott lenni stb.

E győzelem menyköcsapáskint hatott a már kész capitulatio hőseire. Makrai századosnak és Szentgyörgyi hadnagynak a Kossuth-huszároktól, profoszhoz kellett menni, mert álláspontjukat,

melly semmittevésre volt kiszámítva, elhagyván, merészelték az ellenséget megverni.

Baldacci a csata folyama alatt rakott szekeren futni indult, de nemzetőrvadászaink elcsípték s a városházban őrizték fogolykint, mignem (és ez már megfoghatlan) a honvédsereg szabadította ki.

A győzelem, mint mondtam, annyival váratlanabban hatott a capitulatio hőseire, mert már ekkor alkalmasint utban volt a futár Pest felé, tudósítást vivő a feladásról.

Azonban volt még egy végső menedékek, a honvéd seregnek kivonulásra izgatása. És ez aztán sikerült is.

Ismételnem kell, hogy veszteségünk semmi. Azon ágyút is, mellynek lovai szétfutottak, egy kolosvári polgár ökreivel utánunk húzta. Fegyver és lőszer majd mi sem maradt Kolosvárt, a nemzetőrség nagy része is kijött.

Most itt Kolosvár elleni megtámadásra történnek készültek.

Én az elősoroltam adatokból következő állításaimat vonom le:

Az áruló fészke a kolosvári gubernium volt. Kezet nyújtott neki az erdélyi aristocrazia nagyrésze, habár semleges is.

A kolosvári főbíró övök volt.

A tüzérestnél és a Kossuth-huszároknál meg-hitt embereiknek kell lenni. Ezekre esküdni mernek. —

B. Vaynak tudom régibb időbeni vétkei eljárásait, mellyeket ön sokszor érdemük szerint megrovogatott; de hogy e vésznapokban mikép szerepelt, bizonyost nem állíthatok.

Jelenleg Vay és Baldacci is Hunyadon vannak, s ismét csak ők állnak a dolgok élén.

Itt a Szilágyban Dobozi István kormánybiztos erélyesen működik a Somlyó és Csucska közti közlekedés fentartásán 1500 gyalog s 150 lovas csapatjával eleséget gyűjt, fegyveres erőt szerkeszt össze, és rendez. Róla sok dicséretet tudnék mondani, ha már is igen hosszúra nem nyúlik tudósításom.

Még csak egy pár szót. Mondja meg ön Magyarországnak, melly hála istennek, hova tovább jobban hallgat ön szavaira, mondja meg ön, hogy Magyarország kimondhatatlanul vétkezett, midőn Erdély kormányzását az egyesülés után is csaknem kizárólag erdélyi emberekre bizta. Ha egyszer meghódítja, küldjön ide férfiakat, kik nem e léget szívták.

És most uram! kalapot emelek ön előtt. Azok közé tartoztam, ki ollyhor hibáztatám hirlapi politikáját. Töredelmesen vallom meg: önnek A—tól Z—ig igazja volt. Vicisti Galilee.

Egy kivándorlott ujságíró.

H I R D E T É S E K.

(1—3)

J e l e n t é s

a nemzetőröknek, és azon sereg kormányzóinak, kik nagyobb számú sereget öltöztetnek

Singer Ignác és társa,

férfiöltöny készítő, Nagyhid-utca, Harrisch-ház 9. sz. alatt,

azon helyzetben van, hogy bármi nagy mennyiségű öltöny-szállítmányt legkielégítőbb minőségben s legrövidebb idő alatt képes kiállítani; — valamint eddigelé már is több kisebb s nagyobb szállítmányokat a tisztelt megbízóknak tökéletes megelégedésére kiállított; ennél fogva reményli, hogy további megbízásokkal is szerencsésitendnek.

Raktárakban találtnak egyszersmind nagy választéku egyenruhák nemzetőrök- és honvédtisztek számára.

(1—3)

T. cz. nemzetőröknek

gyapjuból szövött s bőrrrel bélelt téli csinos kesztyűket — 48 kr. pengő párját ajánl

Löllbach Károly, nagyhidutca 674 sz.

Magyar központi vasut

Naponkinti indulások 1848-dik november 1-sőjétől fogva további rendelkezésig.

A t. cz. utazók kéretnek, szíveskedjenek legalább egy negyed órával az elindulás előtt a pályaudvarában megjelenni.

Pestről Szolnok felé személyvonat reggeli 7 óra.
Szolnokból Pestre. személyvonat délut. 1 óra.

„ „ Személyvonat reggeli 7 óra
15 perczkor.

„ „ Személyvonat délután 1 óra
15 perczkor.

Pestről Vác felé reggel 7 óra 30 percz.

„ „ délután 3 „
Vácról Pest felé reggel 9 „

A magyar központi vasut igazgatósága által.

Megjelenik e lap MINDEN ESTE. Előfizethetni e lapra Pesten a Lukács László nyomdájában (Országuton Kunewalder-házban). — A vidéken a postahivataloknál. EGYES SZÁM ára 3 kr. pp.

Felelős szerkesztő Pálfi Albert. — Nyomatja és kiadja Lukács László. Országut, Kunewalder-ház.